

MARIANNA CZAPNIK, SIERGIEJ W. KOROLJEW

<https://orcid.org/0000-0002-9719-0589>

<https://orcid.org/0000-0003-0786-2968>

Księgozbiór Karola Ferdynanda Wazy – przyczynek do rekonstrukcji

DOI: 10.36155/RBN.50.00008

Po upływie ponad dwudziestu pięciu lat od publikacji Ireny Komasaży możemy uzupełnić sporządzony przez autorkę katalog o nieznane dotychczas dzieła, zgromadzone przez Karola Ferdynanda Wazę¹. Owe woluminy przechowywane obecnie w Rosyjskiej Bibliotece Narodowej w Sankt Petersburgu, zidentyfikował i opisał Siergiej Wiktorowicz Koroljew, wybitny znawca zbiorów historycznych petersburskiej księżnicy. W załączonym katalogu uwzględniono również druki nieodnotowane przez badaczkę, które w procesie dokumentowania znaków proveniencyjnych odnaleziono w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie (BUW). Zamiłowania bibliofilskie królewskiego rodu Wazów obszernie omówiła Irena Komasaż, jednak wiele pytań pozostaje nadal bez odpowiedzi, głównie z powodu braku lub rozproszenia materiałów źródłowych². Pomijane w dotychczasowych badaniach zagadnienie

1 I. Komasaż, *Zachowane egzemplarze z bibliotek polskich Wazów*, „Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi” 1993, t. [15], *Zbiory rozproszone*, s. 85–119.

2 Eadem, *Próba rekonstrukcji księgozbiorów polskich Wazów*, „Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi” 1993, t. [14a], *Bibliologia dyscypliną integrującą. Studia ofiarowane Profesor Barbarze Bieńkowskiej*, s. 161–170; eadem, *Książka na dworach Wazów w Polsce*, Wrocław 1994.

mecenatu artystycznego Karola Ferdynanda przyniosła niedawno opublikowana praca Dariusza Galewskiego³.

Dla omówienia interesujących nas zagadnień przypomnijmy kilka podstawowych faktów z życia Karola Ferdynanda⁴. Urodził się 13 października 1613 roku, jako trzeci syn Zygmunta III i jego drugiej żony Konstancji Habsburżanki. Podobnie jak jego bracia, edukację domową odbył pod kierunkiem jezuitów⁵. Jednym z ulubionych nauczycieli królewicza był ksiądz Przemysław Rudnicki (ca 1584–1650), teolog po studiach w Würzburgu i Rzymie, rektor kolegium jezuitów we Lwowie⁶. Nauka młodych Wazów obejmowała umiejętność czytania i pisania w języku polskim, łacińskim, niemieckim i włoskim, a także znajomość autorów klasycznych, historii starożytnej oraz elementów filozofii i nauk matematyczno-przyrodniczych. Czytano Biblię, żywoty świętych i inne dzieła kształtujące podstawowe cechy dobrego człowieka i chrześcijanina, Karola Ferdynanda zapoznano z prawem kanonicznym i teologią. Rozwijano zainteresowania kulturalne w dziedzinie sztuki, muzyki, teatru, tańca oraz sztuk wojennych. Mimo tak wszechstronnego przygotowania do życia publicznego Karol Ferdynand uchodził za osobę o mierznych zdolnościach i wykształceniu, trudną w kontaktach międzyludzkich, ze skłonnością do melancholii. Nuncjusz apostolski w Polsce Honorat Visconti tak scharakteryzował młodego królewicza w swojej relacji z Warszawy w 1636 roku:

[...] z powierzchowności i obejścia nie bardzo przyjemny, ma cerę ciemną, wzrost wysoki, chuderlawy, niezmiernie z każdym cierpki i surowy [...]. Bardzo oszczędny w wydatkach domowych, sam utrzymuje rejestra, sam rachuje pieniądze, które koniecznie wydać musi, różny w tym od innych braci albo rozrzutnych, albo o pieniądź nie dbających, dla tego też dom jego bardzo skromny i w niczem nie podobny do dworu [...] rozum i nauki bardzo ma mierne [...]⁷.

3 D. Galewski, *Uwagi na temat mecenatu artystycznego biskupa wrocławskiego i płockiego Karola Ferdynanda Wazy*, w: *Między Wrocławiem a Lwowem. Sztuka na Śląsku, w Małopolsce i na Rusi Koronnej w czasach nowożytnych*, pod red. A. Betleja [et al.], Wrocław 2011, s. 155–162.

4 J. Bartoszewicz, *Królewicze biskupi, żywoty czterech kapłanów*, Warszawa 1851, s. 185–236 – <https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/273061/edition/261148> [dostęp: 02.09.2019]; W. Czaplinski, *Karol Ferdynand Waza*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 12, Wrocław 1966, s. 85–87.

5 J. Skoczek, *Wychowanie Wazów*, Lwów 1937, s. 55, 99–103 i nast.; G. Ćwięczek, *Królewicz Karol Ferdynand Waza jako biskup wrocławski*, Warszawa 1973, s. 110–116; J. Brzezińska-Laszczkowska, *Karol Ferdynand Waza królewicz i biskup wrocławski*, Kraków 2009, s. 241–245.

6 G. Ćwięczek, *Królewicz Karol Ferdynand Waza...*, s. 112; S. Ochmann-Staniszevska, *Dynastia Wazów w Polsce*, Warszawa 2006, s. 245–252.

7 *Relacje nuncjuszów apostolskich i innych osób o Polsce od roku 1548 do 1690*, t. 2, Berlin – Poznań 1864, s. 215–216 – <http://www.wbc.poznan.pl/publication/922> [02.09.2019].

Papieski wysłannik podkreślał zwłaszcza surowość obyczajów i pobożność biskupa oraz gorliwość w wypełnianiu powierzonych mu obowiązków. Wśród ulubionych zajęć królewicza wymienił prace ogrodowe.

Karol Ferdynand, przeznaczony już we wczesnym dzieciństwie do stanu duchownego, w wieku siedmiu lat został mianowany przez wuja, arcyksięcia austriackiego Karola Habsburga koadiutorem (następcą) na biskupstwie wrocławskim⁸. Niespodziewana śmierć arcyksięcia spowodowała, że jedenastoletniego wówczas królewicza powołano na funkcję biskupa w maju 1625 roku, pomimo zdecydowanego oporu kapituły⁹. Diecezją zarządzali w jego imieniu sufragani, Karol Ferdynand po raz pierwszy udał się na Śląsk dopiero dwanaście lat po wyborze, jesienią 1637 roku¹⁰. Z powodu toczących się wówczas wojen, biskupstwo wrocławskie nie przynosiło dużego dochodu. W tej sytuacji król Władysław IV postarał się o nadanie bratu dwóch bogatych opactw komendatoryjnych: kanoników regularnych laterańskich w Czerwińsku w 1634 roku oraz benedyktynów w Tyńcu w roku 1635¹¹. Z funkcją opata czerwińskiego związany był kanonikat w Płocku, instalacja na kanonię odbyła się 24 marca 1636 roku. Delegatem królewicza był ksiądz Mateusz Jagodowicz, kanonik poznański i warszawski. Wkrótce po nominacji na biskupa płockiego w 1640 roku Karol Ferdynand zrezygnował z obu opactw¹². Otrzymał jeszcze opactwo cystersów w Mogile (1650) oraz prepozyturę bożogrobców w Miechowie (1653), które zachował do swojej śmierci¹³. Do końca życia nie przyjął święceń kapłańskich i sakry biskupiej, poprzestając jedynie na niższych święceniach udzielonych w 1625 roku przez biskupa kujawskiego Andrzeja Lipskiego.

Karol Ferdynand w swoim krótkim życiu (zmarł mając 42 lata) zgromadził znaczny majątek, który w pewnej części mógł przeznaczyć na zakup książek. Oprócz beneficjów kościelnych, jako rekompensatę po rezygnacji z elekcji

8 G. Ćwięczek, *Królewicz Karol Ferdynand Waza...*, s. 33–54; S. Ochmann-Staniszevska, *Dynastia Wazów...*, s. 160–162.

9 G. Ćwięczek, *Królewicz Karol Ferdynand Waza...*, s. 55–108.

10 Ibidem, s. 131–134.

11 Ibidem, s. 121–130; H. Folwarski, *Poczet opatów klasztoru kanoników regularnych w Czerwińsku*, „Nasza Przyszłość” 1957, z. 6, s. 31–32 – http://naszaprzeszlosc.pl/files/tom006_01.pdf [02.09.2019].

12 A. J. Nowowiejski, *Płock: monografia historyczna napisana podczas wojny wszechświatowej, poprawiona i uzupełniona w roku 1930*, wyd. 2, Płock 1931, s. 65–66 i nast. – <http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/publication/3375> [02.09.2019].

13 K. Hoszowski, *Obraz życia i zasług opatów mogińskich*, Kraków 1867, s. 95–98 – <https://dlibra.kul.pl/dlibra/show-content/publication/edition/1091?id=1091> [02.09.2019]; idem, *Monografia opactwa cystersów we wsi Mogile*, Kraków 1867, s. 121–123 – <http://www.zbc.uz.zgora.pl/publication/18577> [02.09.2019]; G. Ćwięczek, *Królewicz Karol Ferdynand Waza...*, s. 127, 153; Z. Pęcowski, *Miechów: studia z dziejów miasta i ziemi miechowskiej do roku 1914*, Kraków 1967, s. 465.

na rzecz swojego brata Jana Kazimierza w 1648 roku, uzyskał księstwo opolskie i raciborskie. Od śmierci matki, Konstancji Habsburżanki w 1631 roku, był także współwłaścicielem dóbr żywieckich. W Warszawie otrzymał do zamieszkania pałac w Ujazdowie, gdzie zorganizował własną kancelarię oraz utrzymywał kapelę złożoną z utalentowanych muzyków¹⁴. Chętnie przebywał w rezydencjach biskupów płockich w Pułtusk, Wyszakowie i Broku nad Bugiem. Zgromadził liczny zespół zaufanych dworzan, kapelanów, sekretarzy i bliskich współpracowników, którzy wykonywali jego zlecenia w obu diecezjach.

Biblioteka oraz prywatne archiwum Karola Ferdynanda znajdowały się w pałacu ujazdowskim¹⁵. O tym, w jaki sposób zbiory powiększono wciąż niewiele wiadomo. Nieznana liczbę ksiąg królewicz odziedziczył po swoim ojcu Zygmuncie III i bracie Władysławie IV, świadczą o tym znaki własnościowe zachowane na kartach tytułowych kilku dzieł bądź ich oprawach¹⁶. Otrzymał lub zakupił fragmenty kolekcji należących do sekretarza Zygmunta III Mikołaja Niewieścińskiego herbu Przegonia (zmarł po 1622 roku) oraz kanonika katedry wrocławskiej Daniela Kazimierza Krusiusa (zmarł w 1643).

Mikołaj Niewieściński był właścicielem interesującego księgozbioru złożonego z dzieł o tematyce matematyczno-astronomicznej¹⁷. Jego kolekcja uległa rozproszeniu, z informacji proveniencyjnych możemy wnioskować, iż zasilila zbiory zarówno Krusiusa jak i Karola Ferdynanda. Mikołaj Niewieściński pochodził z Niewieścina w Prusach Królewskich¹⁸. Po ukończeniu studiów prawniczych w Bolonii powrócił do kraju. Do metryki nacji pruskiej i inflanckiej wpisał się

14 G. Cwiężek, *Królewicz Karol Ferdynand Waza...*, s. 137–145.

15 J. Długosz, *Waza Karol Ferdynand*, w: *Słownik pracowników książki polskiej. Suplement*, Warszawa 1986, s. 228; I. Komasa, *Książka na dworach Wazów...*, s. 176–177.

16 I. Komasa, *Zachowane egzemplarze...*, poz. 28, 35, 70, zob. też w katalogu poz. 5, 35.

17 W. Wisłocki, *Incunabula typographica Bibliothecae Universitatis Jagellonicae Cracoviensis inde ab inventa arte imorimendi usque ad a. 1500*, Cracoviae 1900, s. 342; O. Walde, *Storhetstidens litterära krigsbyten. En kulturhistorisk-bibliografisk studie*, t. 2, Uppsala 1920, s. 27, 56, 73–75; A. Birkenmajer, *Książka O. Waldego o szwedzkich zdobycach bibliotecznych*, „Exlibris” 1924, nr 5, s. 65–78 – <http://kpbcr.ukw.edu.pl/publication/13323> [02.09.2019], idem, *Książka Ottona Waldego o szwedzkich zdobycach bibliotecznych*, w: *Studia bibliologiczne*, wybór tekstów pod red. H. Więckowskiej i A. Birkenmajer, Wrocław 1975, s. 247, 251; I. Komasa, *Książka na dworach Wazów...*, s. 137, 177.

18 Daty życia M. Niewieścińskiego nie są znane, Franciszek Mincer w biografii zamieszczonym w *Polskim Słowniku Biograficznym* podał, że zmarł on po 1607 lub żył jeszcze w 1619 roku, zob. idem, *Niewieściński Mikołaj*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 23, Wrocław 1978, s. 89–91. Z noty własnościowej na karcie tytułowej traktatu B. Keckermanna, *Systema compendiosum totius mathematices* (Hanoviae 1621) dowiadujemy się, iż nabył to dzieło w roku 1622, por. W. Pawłowicz, *Ślady księgozbiorów kolekcjonerów wrocławskich w zbiorach specjalnych Biblioteki Śląskiej*, w: *Książka dawna i jej właściciele: zbiór studiów*, pod red. D. Sidorowicz-Mulak, A. Franczyk-Cegły, t. 2, Wrocław 2017, s. 124, il. 4, zob. też J. U. Niemcewicz, *Zbiór pamiętników historycznych o dawnej Polsce*, t. 2, Warszawa 1822, s. 203; O. Walde, *Storhetstidens litterära krigsbyten...*, s. 74–76; A. Birkenmajer, *Książka Ottona Waldego...*, s. 251.

20 czerwca 1581 roku¹⁹. Wielokrotnie brał udział w sejmikach Prus Królewskich, a w latach 1588–1603 pełnił funkcję sekretarza króla Zygmunta III. Swoje książki oznaczał supereklibrisem z herbem Przegonia w owalnym wieńcu laurowym i dewizą „FRVSTRA VIVIT QVI NEMINI PRODEST” oraz inicjałami „N N”²⁰. Częściej spotykamy krótką zapiskę proveniencyjną, zwykle w formie „*Ex libris N Niewiescinski*”, niekiedy opatrzoną datą zakupu. Interesujący zabytek rękopiśmienny związany z omawianym kolekcjonerem zidentyfikowano w bibliotece szkoły katedralnej w Oslo²¹. W 1597 roku sejmik pruski zlecił Niewieścińskiemu przygotowanie projektu rewizji prawa pruskiego (tak zwanej Korektury Pruskiej). Fragment rękopisu owej Korektury z roku 1598, spisany w języku łacińskim na 30 kartach²², odnaleziono w oprawie klocka zawierającego dwa dzieła niemieckiego matematyka i astronoma Johannesesa Keplera, *Harmonices Mundi libri V* (Linz 1619)²³ oraz *Nova Stereometria* (Linz 1615)²⁴. Pierwszy właściciel opatrzył wolumin notą własnościową „*Ex libris N[icolai] Niewiescinski*”, później stał się własnością Karola Ferdynanda, o czym świadczą widoczne na pergaminowej oprawie inicjały: „C[arolus] F[erdinandus] P[rinceps] P[oloniae]”²⁵.

Drugi ze wspomnianych wyżej posesorów, Daniel Kazimierz Krusius urodził się na początku siedemnastego wieku w rodzinie gdańskiego księgarza Johanna Kruse (Crause)²⁶. Naukę prawdopodobnie rozpoczął w 1614 roku w gimnazjum

19 R. C. Lewanski, *Laudatio Bononiae*, Varsavia 1990, s. 516; M. Chachaj, *Podróże edukacyjne młodzieży z Prus Królewskich do Bolonii, Sieny i Perugii w XVI i XVII wieku*, w: *Prusy Książęce i Prusy Królewskie w XVI–XVIII wieku*, pod red. J. Wijaczki, Kielce 1997, s. 197.

20 A. Heymowski, *Reliures armoriées polonaises de l'époque des Jagiellon et des Vasa dans les collections suédoises*, w: *VIIIe Congrès International des Bibliophiles, Varsovie, 23–29 juillet 1973*, Varsovie 1985, s. 157; *Książkowe znaki własnościowe XV–XVIII wieku. Katalog wystawy ze zbiorów Biblioteki Gdańskiej Polskiej Akademii Nauk*, Malbork 1998, s. 92–93; A. Wagner, *Supereklibris polski. Studium o kulturze bibliofilskiej i sztuce od średniowiecza do połowy XVII wieku*, Toruń 2016, s. 401, przypis 7.

21 J. Mańtek, *Materiały do projektu korektury pruskiej Mikołaja Niewieścińskiego z 1598 roku*, w: idem, *Opera selecta*, vol. 3, *Scandinavica*, Toruń 2016, s. 213–221, zob. też F. Bie, *Fragmenter av handskriffter i Polsk oversettelse av Sulpicius Severus Kronike og materialer til Mikołaj Niewieściński utkast til Preussische Korrektur (1598)*, w: ibidem, s. 223–233, fig. 6.

22 Dokładny opis zawartości manuskryptu zob. ibidem, s. 217–219.

23 J. Kepler, *Harmonices Mundi Libri V.: Quorum primus Geometricus... Secundus Architectonicus... Tertius proprie Harmonicus... Quartus Metaphysicus, Psychologicus et Astrologicus..., Quintus Astronomicus et Metaphysicus...* Lincii Austriae: Plancus, Francofurti: Tampachius, 1619, 2°.

24 J. Kepler, *Nova Stereometria Doliorum Vinariorum, in Primis Austriaci figurae omnium aptissimae...* Lincii Austriae: Plancus, 1615, 2°.

25 Dzieł Keplera nie odnotowali Walde i Komasa, do Oslo niewątpliwie dotarły przez Szwecję, zob. J. Mańtek, *Materiały do projektu korektury pruskiej...*, s. 220.

26 O. Walde, *Storhetstidens litterära krigsbyten...*, s. 49, 75–76; A. Heymowski, *Reliures...*, s. 157; Z. Nowak, *Krusius (Krause, Kraus) Daniel*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 15, Wrocław 1970, s. 428–429. Autor biogramu połączył kilka postaci w jedną, zob. też J. Mańtek, *Materiały do projektu korektury pruskiej...*, s. 220, M. Chachaj, *Podróże edukacyjne młodzieży...*, s. 205–206.

w Toruniu²⁷. Wszechstronnie wykształcony, stopień magistra nauk wyzwolonych i filozofii uzyskał w 1626 roku na akademii jezuickiej w Wilnie²⁸. Studia z teologii spekulatywnej kontynuował w Pradze w latach 1627–1630. Tytuł doktora obojga praw otrzymał w Rzymie, w 1633 roku. Pełniąc już funkcję kanonika wrocławskiego, w 1637 roku wpisał się do albumu studentów Akademii Krakowskiej i uzyskał licencjat z teologii²⁹. Rok później, 22 marca 1638, obronił doktorat opublikowany w drukarni Franciszka Cezarego³⁰. Książki oznaczał superekslibrisem napisowym o treści, „DANIEL CASIMIRVS KRVSIVS THE. ET IVD. CVSTOS VRAT.” oraz krótką zapiską własnościową zwykle na wykłejce górnej *recto*, którą kolejny właściciel starał się usunąć³¹. Karol Ferdynand mógł nabyć część księgozbioru Krusiusa po jego śmierci w 1643 roku. Zdaniem szwedzkiego badacza Ottona Waldego, biskup wrocławski posiadał również fragment kolekcji niemieckiego bibliofila dyplomaty i podróżnika Georga Seracka von Hartenfels (zmarł w 1636)³².

Księgozbiór królewicza powiększały również dzieła jemu dedykowane przez autorów lub drukarzy. Zachowało się około dwudziestu takich utworów³³. W omawianym fragmencie księgozbioru mamy dwie dedykacje, w wydaniu biografii cesarza Ferdynanda II autorstwa jezuickiego teologa na dworze Habsburgów, Wilhelma Lamormaini (nr kat. 28) oraz pism niemieckiej mistyczki Mechtyldy z Hackeborn (1241–1299), tłoczonych w 1639 roku w Krakowie przez Franciszka Cezarego (nr kat. 36). Warto dodać, że obecnie nie mamy żadnej wiedzy o posiadanych przez królewicza inkunabułach.

Karol Ferdynand oznaczał swoje książki superekslibrisem wyciskany na oprawach z pergaminu. Przedstawia on dużych rozmiarów herb Wazów Snopek

27 Może tożsamy z Danielem Crause uczniem klasy trzeciej gimnazjum w Toruniu w 1614 roku, zob. *Metryka uczniów Toruńskiego Gimnazjum Akademickiego 1600–1817. Część pierwsza (1600–1717)*, wyd. Z. H. Nowak, J. Tandecki, Toruń 1997, s. 32.

28 Zob. *Sprawozdanie z poszukiwań w Szwecji dokonanych z ramienia Akademii Umiejętności przez Eugeniusza Barwińskiego, Ludwika Birkenmajera i Jana Łosia*, Kraków 1914, s. 157–158 – <http://ebuw.uw.edu.pl/publication/281431> [02.09.2019].

29 *Album studiosorum Universitatis Cracoviensis*, t. 4, ed. G. Zathey, Cracoviae 1950, s. 181.

30 D. K. Krusius, *Quaestiones de visione beata, Daniele Casimiro Krusio, Canonico Vratislav. J. U. D. Theol. Licent. Proponenda ad disputandum a Martino Campio Vadovio..., pro inauguratione in Doct. Theol. 1638*, Cracoviae: typis Caesary, 4°, 5 k., zob. *Bibliografia polska. Stolecie XV–XVIII*, t. 20, Kraków 1905, s. 308.

31 O. Walde, *Storhetstidens litterära krigsbyten...*, s. 76, przypis 2; I. Komasara, *Zachowane egzemplarze...*, nr kat. 142, zob. też noty proveniencyjne w załączonym katalogu.

32 O. Walde, *Storhetstidens litterära krigsbyten...*, s. 46, 52–56, 77–81; A. Birkenmajer, *Książka Ottona Waldego...*, s. 245, 251.

33 I. Komasara, *Książka na dworach Wazów...*, s. 177.

pod koroną, inicjały „C[arolus] F[erdinandus] P[rinceps] P[oloniae]” oraz łańcuch Orderu Złotego Runa³⁴. Druga odmiana księgoznaku, opisana przez Irenę Komasałę, zawiera inicjały „C F P P” wyciśnięte wokół kartusza z herbem Snopek, bez korony i orderu³⁵. Niekiedy ograniczano się wyłącznie do inicjałów, tak jak na oprawie opisanego wyżej klocka introligatorskiego z zasobów biblioteki szkoły katedralnej w Oslo.

Świadectwem zasług królewicza biskupa był superekslibris donacyjny wyciśnięty na oprawie chroniącej *Constitutiones et Decreta in Dioecesana Synodo Plocensi... habuit Anno Dni M.DC.XLIII*, wydane anonimowo w Nysie po 21 lutego 1652 roku³⁶. Wielopolowa tarcza herbowa w okrągłym kartuszu zawiera herb Snopek uzupełniony nad kartuszem insygniami biskupimi³⁷. Oprawę druku, bogato zdobioną w stylu wachlarzowym (*l'éventail*), zaliczymy do najpiękniejszych w kolekcji Karola Ferdynanda. W późniejszym okresie tomik ten stał się własnością Biblioteki Polskiej w Paryżu³⁸. Warto dodać, że znamy obecnie tylko jeden egzemplarz tego cennego zabytku sztuki introligatorskiej. Pojawia się jednak pytanie, czy był przeznaczony dla biskupa wrocławskiego, czy też powstał na zlecenie samego królewicza, fundatora licznych pamiątkowych medali i monet³⁹.

Książki zgromadzone przez królewicza biskupa rozpoznajemy, poza superekslibrisem, po zapiskach proveniencyjnych, zwykle w formie „*Ex libris Serenissimi Principis Caroli Ferdinandi*”, z zastosowaniem niewielkich skrótów. Niekiedy owe zapiski uzupełniano informacją o sprawowanej przez Karola Ferdynanda funkcji biskupa wrocławskiego, np. „*Carolus Ferdinandus Principes Pol[oniae] Sueciae Episcopus Vratislau[iensis]*” lub „*Ser^{mo} et Illmo Ferdinando Poloniae et Sueciae Principis ep[iscopi] Vratislaviensi*”.

Zachowane do dziś zabytki dowodzą, że królewicz także obdarowywał księgami podległe mu klasztory. Zapis o darowiźnie dla biblioteki kanoników

34 Zob. O. Walde, *Storhetstidens litterära krigsbyten...*, il. 8. J. Długosz, *Waza Karol Ferdynand...*, s. 228; I. Komasała, *Książka na dworach Wazów...*, s. 178; eadem, *Zachowane egzemplarze...*, s. 87, nr kat. m.in.: 2, 43, 46, il. 8; A. Wagner, *Superekslibris polski...*, s. 339. Nie udało się ustalić czy i kiedy Karol Ferdynand otrzymał Order Złotego Runa, orderem byli odznaczeni również jego ojciec Zygmunt III i brat Władysław IV.

35 I. Komasała, *Zachowane egzemplarze...*, s. 87.

36 Opis bibliograficzny zob. w katalogu NUKAT – <http://katalog.nukat.edu.pl/lib/item?id=chamo:3118311&theme=nukat> [02.09.2019].

37 A. Wagner, *Superekslibris polski...*, s. 387–388, il. 171.

38 A. Wagner, *By chronić i zdobić. O oprawach, superekslibrisach i ekslibrisach w Bibliotece Polskiej w Paryżu*, Paryż – Toruń, 2014, s. 19–20, 62; idem, *Dolnośląskie starodruki nad Sekwaną*, „Spotkania z Zabytkami. Numer specjalny” 2016, s. 19–20.

39 Zob. M. Folwaniak, *Monety i medale Karola Ferdynanda Wazy*, Warszawa 2017.

regularnych laterańskich w Czerwińsku w formie, „*Serenissimus et R[everendissimus] D.D. Carolus Ferdinandus Poloniae ac Sueciae Princeps Ep[iscopu]s Vratislaviensis Abbatiarum Ceruenensis et Ticenensis Administrator, pro Bibliotheca Conuentus Ceruenensis obtulit*”, widnieje na stronie tytułowej traktatu teologicznego kanonika regularnego Antonina Diany, *Resolutiones morales in tres partes distributae* (Mons 1636, nr kat. BUW 1)⁴⁰. Po kasacie klasztoru w 1819 roku, zasilił on zbiory Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie.

Opiekę i nadzór nad biblioteką sprawował jeden z sekretarzy królewicza. Do jego obowiązków należało oznaczenie książek notami własnościowymi⁴¹, on też zapewne prowadził inwentarz. Niektóre księgi z kolekcji Karola Ferdynanda mają wpisane atramentem sygnatury lub numery akcesyjne na górnych obcięciach kart. Na podstawie numerów 501 i 510 zachowanych na drukach wydanych w 1644 roku (nr kat. 31 i 33), możemy wnioskować, że księgozbiór mógł być porządkowany i spisywany właśnie po tej dacie.

Kres pomyślnemu rozwojowi biblioteki położyła przedwczesna śmierć królewicza w 1654 roku. Karol Ferdynand legował swoje zbiory jezuitom wileńskim na doposażenie librarii domu profesów. Wskazuje na to odpis dokumentu odnalezionego w roku 2007 w Rzymie, który zamieścił w swoim artykule Galewski⁴². Biskup miał sposobność zapoznania się z warunkami materialnymi zakonników podczas pobytu w Wilnie na przełomie 1643 i 1644 roku. Warto podkreślić, że również na rozbudowę nowicjatu i domu profesów przeznaczył pięć tysięcy złotych. Jezuiti upamiętnili tę hojną darowiznę dla domu wileńskiego na tablicy umieszczonej przed trumną złożoną w podziemiach klasztoru w Warszawie⁴³.

Do przekazania książek jednak nie doszło, ponieważ rok po śmierci biskupa Szwedzi zrabowali z Warszawy Archiwum Koronne i bibliotekę zamkową, a z Pałacu Ujazdowskiego księgozbiór i archiwum prywatne Karola Ferdynanda⁴⁴. Ogółem

40 Sygn. GSD BUW 7.13.2.7b/3.

41 Powyższy wniosek nasuwa się po porównaniu duktu pisma w notach proveniencyjnych z podpisem Karola Ferdynanda pod listami przechowywanymi w Gabinetie Rękopisów BUW, zob. *Katalog rękopisów Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*, t. 1, oprac. H. Kozerska, W. Stummer, Warszawa 1963, nr 63, s. 103.

42 D. Galewski, *Uwagi na temat mecenatu artystycznego...*, s. 158, 161: „Domui Professae Vilnensi Bibliotheca et crux ex hebano magna cum reliquiis in qua est Crucifixus argenteus”. Według niektórych badaczy księgozbiór miał otrzymać król Jan Kazimierz, zob. J. Długosz, *Waza Karol Ferdynand...*, s. 228, I. Komasa, *Książka na dworach Wazów...*, s. 178.

43 G. Święczek, *Królewicz Karol Ferdynand Waza...*, s. 256–257; I. Komasa, *Książka na dworach Wazów...*, s. 176.

44 Problematyka grabieży polskich bibliotek i archiwów przez Szwedów nadal jest aktualna i doczekała się bogatej literatury, zob. m.in. W. Tomkiewicz, *Zniszczenia wojenne w dziedzinie sztuki, w: Polska w okresie drugiej wojny północnej 1655–1660*, t. 2, *Rozprawy*, oprac. zespół pod red. A. Przybosia,

wywieziono 21 skrzyń „szczelnie wypakowanych książkami i rękopisami”, co odnotowano w inwentarzu archiwum zamkowego w Sztokholmie⁴⁵. Księgozbiór zgromadzony przez młodszego syna króla Zygmunta III uległ rozproszeniu, a znacząca jego część nie dotrwała do naszych czasów. Książki i rękopisy rozdzielono pomiędzy Królewską Bibliotekę Narodową i archiwum zamkowe w Sztokholmie oraz biblioteki uniwersyteckie w Uppsali i Lund. Część zbiorów warszawskich przejęli również prywatni kolekcjonerzy, m.in. kanclerz Szwecji Erik Oxenstierna oraz oficer i dyplomata Schering Rosenhane. Proces przemieszczania zrabowanych kolekcji trwał jeszcze w siedemnastym i osiemnastym stuleciu, część z nich sprzedano na międzynarodowych aukcjach, inne uległy zniszczeniu w wyniku pożaru Biblioteki Królewskiej w Sztokholmie⁴⁶.

Pierwsze próby odzyskania książek podjęto po zawarciu traktatu pokojowego w Oliwie w roku 1660⁴⁷. Widoczne efekty przyniosła dopiero kwestia rewindykacji za panowania Jana III Sobieskiego. Król wysłał do Szwecji pułkownika Jakuba Bernika, który po przeszło dwuletnich poszukiwaniach odnalazł część zagrabionych zbiorów, w tym należących dawniej do rodziny Wazów⁴⁸. Odzyskane woluminy zasiliły bibliotekę królewską na zamku w Żółkwi. Po śmierci Jana III ostatnia z rodu Sobieskich, córka Jakuba Ludwika, Maria Karolina de Bouillon w 1740 roku

red. nauk. K. Lepszy, Warszawa 1957, s. 443; Cz. Pilichowski, *Straty bibliotek i archiwów polskich podczas szwedzkiego „potopu” 1655–1660*, w: ibidem, s. 451–479; idem, *Z dziejów szwedzkich zaborów bibliotek i archiwów polskich w XVII i XVIII wieku*. Gdańsk 1960, s. 12–14; M. Malicki, *Old Polish books in Swedish research (A review of major publications on the subject up to 1939)*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne” 1979, t. 61, s. 123–136 (Seria główna, nr 508); A. Kawecka-Gryczowa, *Biblioteka ostatniego Jagiellona. Pomnik kultury renesansowej*, Wrocław 1988, s. 87–90; I. Komasa, *Książka na dworach Wazów...*, s. 179–180, 184–190; D. Matelski, *Straty polskich dóbr kultury w wojnach ze Szwecją w XVII i XVIII wieku oraz próby ich restytucji*, „Archeion” t. 106, 2003, s. 121–122 – https://www.archiwa.gov.pl/images/docs/archeon/arch_cvi.pdf [02.09.2019]; zob. też E. Hagström Molin, „To place in chest”: on the cultural looting of Gustavus Adolphus and the creation of Uppsala University Library in the seventeenth century, „Barok: historia, literatura, sztuka” 2015, t. 22, nr 2, s. 135–148 – https://www.academia.edu/36208960/To_Place_in_a_Chest_On_the_Cultural_Looting_of_Gustavus_Adolphus_and_the_creation_of_Uppsala_University_Library.pdf [02.09.2019]; P. Sjökvist, *Polish collections at Uppsala University Library – a history of research*, w: *Książka dawna i jej właściciele...*, t. 2, s. 237–244; K. Wagner, *Nieznany spis przedmiotów wywiezionych z Warszawy podczas potopu Szwedzkiego*, „Kronika Zamkowa. Roczniki” 2017, t. 4 (70), s. 151–164.

45 Cyt. za A. Birkenmajer, *Książka Ottona Waldego...*, s. 247; zob. też S. Herbst, *Polonika szwedzkie*, „Biuletyn Historii Sztuki i Kultury” 1938, z. 1, s. 101 – <https://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/bhsk1938/0111> [02.09.2019]; Cz. Pilichowski, *Straty bibliotek i archiwów...*, s. 458–461; I. Komasa, *Książka na dworach Wazów...*, s. 179–180.

46 O. Walde, *Storhetstidens litterära krigsbyten...*, s. 44–57; A. Birkenmajer, *Książka Ottona Waldego...*, s. 247–249; I. Komasa, *Książka na dworach Wazów...*, s. 184–185.

47 W. Tomkiewicz, *Zniszczenia wojenne...*, s. 448–449; D. Matelski, *Straty polskich dóbr kultury w wojnach ze Szwecją...*, s. 122–124.

48 A. Birkenmajer, *Bernig (Bernik) Jakób*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 1, Kraków 1935, s. 465.

przekazała bibliotekę żółkiewską Andrzejowi Stanisławowi Załuskiemu⁴⁹. Księgozbiór biskupa krakowskiego włączony do Biblioteki Załuskich podzielił jej tragiczne losy. Po utracie przez Polskę niepodległości, na polecenie carycy Katarzyny II, w 1795 roku została skonfiskowana i przewieziona do Petersburga. Wcielona do nowo powołanej Cesarskiej Biblioteki Publicznej (obecnie Rosyjska Biblioteka Narodowa), stała się fundamentem jej księgozbioru⁵⁰. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, na mocy traktatów ryskich z 1921 roku, władze sowieckie zobowiązały się do zwrotu skonfiskowanych dóbr kultury, w tym Biblioteki Załuskich i Biblioteki Publicznej przy Królewskim Uniwersytecie Warszawskim wywiezionej w latach 1832–1834⁵¹. Trwająca kilka lat akcja rewindykacyjna napotkała wiele problemów ze strony władz ZSRR i zakończyła się połowicznym sukcesem⁵². Rewindykowane częściowo księgozbiory warszawskie włączono do otwartej w 1928 roku Biblioteki Narodowej⁵³. Po powstaniu warszawskim w 1944 roku znaczna ich część uległa zagładzie.

Nieliczne woluminy z zapiskami własnościowymi Karola Ferdynanda przechowywane obecnie w zbiorach Gabinetu Starych Druków BUW, przysłano z Petersburga jeszcze w XIX wieku. Pierwsze transporty „Darów Najjaśniejszego Pana” zawierające książki wybrane z dubletów bibliotek petersburskich nadeszły w 1840 i 1842 roku. Na skutek starań margrabiego Aleksandra Wielopolskiego w 1863 roku przysłano jeszcze około 17 tysięcy woluminów⁵⁴. Wśród druków XVI–XVIII wiecznych znajdowały się liczne dzieła pochodzące z dawnej Biblioteki

49 I. Komasa, *Jan III Sobieski – miłośnik ksiąg*, Wrocław 1982, s. 194–195; eadem, *Książka na dworach Wazów...*, s. 185–190.

50 K. Kossarzecki, S. Szyller, *Rękopisy Biblioteki Załuskich w Sankt Petersburgu*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 2013, t. 44, s. 245–248 – https://rocznik.bn.org.pl/upload/pdf/18980_Rocznik%2044%20s.%20243%E2%80%93258.pdf [02.09.2019].

51 Z. Strzyżewska, *Konfiskaty warszawskich zbiorów publicznych po Powstaniu Listopadowym. Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego i Warszawskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk: materiały i dokumenty z archiwów rosyjskich*, Warszawa 2000, s. 21–69.

52 Zob. m.in. E. Chwalewik, *Losy zbiorów polskich w Rosyjskiej Bibliotece Publicznej w Leningradzie*, Warszawa – Kraków 1926, s. 26–27; J. Kumaniecki, *Tajny raport Wojkova czyli radziecka taktyka zwrotu polskiego mienia gospodarczego i kulturalnego po pokoju ryskim*, Warszawa 1991; D. Matelski, *Losy polskich dóbr kultury w Rosji i ZSRR*, Poznań, 2003, s. 37–86, 238–41; H. Łaskarzewska, *Starania o zwroty polskich zbiorów bibliotecznych z Kijowa i Petersburga w świetle niepublikowanych dokumentów dotyczących realizacji ustaleń traktatu ryskiego (Ze spuścizny Stanisława Lisowskiego)*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 2003, t. 35, s. 39–66; D. Pietrkiewicz, *Z grabieży Katarzyny ocalone resztki... czyli udział Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie w rewindykacji księgozbiorów na mocy traktatu ryskiego*, „Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi” 2011, t. 5, s. 245–272 – <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-1695f2e3-de92-431a-91fb-fdab923467eb> [02.09.2019].

53 D. Pietrkiewicz, *Z grabieży Katarzyny ocalone resztki...*, s. 270–271.

54 H. Kozerska, *Warszawska Biblioteka Uniwersytecka w latach 1832–1871: Biblioteka Rządowa – Okręgu Naukowego – Główna*, Warszawa 1967, s. 14–15, s. 38–39.

Załuskich, pomimo tego, iż w 1832 roku car Mikołaj I polecił skonfiskować wszystkie bez wyjątku załusciana zachowane w zbiorach warszawskich⁵⁵.

Większość dzieł z kolekcji królewicza przechowywanych obecnie w polskich bibliotekach (z nielicznymi wyjątkami)⁵⁶ oraz zachowanych w Petersburgu, trafiła w XVIII wieku do Biblioteki Załuskich. Taką drogę książek dokumentują znaki braci Załuskich: sucha pieczęć biskupa krakowskiego („A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis]”) oraz rękopiśmienne zapiski Józefa Andrzeja. Biskup kijowski niekiedy własną ręką notował pochodzenie danej książki, np. na stronie tytułowej jednego z wczesnych wydań dzieła T. M. Plautusa, *Comoediae XX...* (Bazylea 1523) dopisał „Manus Pr[incipis] Regij”⁵⁷, co w świetle dotychczasowego stanu badań nie znajduje uzasadnienia.

W zbiorach warszawskiej księżnicy uniwersyteckiej dotychczas zidentyfikowano jedynie dziewięć dzieł z kolekcji Karola Ferdynanda, pięć druków z XVI oraz cztery z XVII wieku⁵⁸. Rosyjska Biblioteka Narodowa w Petersburgu przechowuje obecnie 62 druki w 53 woluminach. Podsumowując dotychczasowe badania, możemy stwierdzić, że najwięcej książek z biblioteki ujazdowskiej zachowało się w księżnicy narodowej w Petersburgu oraz w bibliotekach szwedzkich (wg I. Komasa 26 woluminów)⁵⁹. Jedną księgę opatrzoną supereklibrisem królewicza odnotowano w zbiorach Biblioteki Narodowej w Warszawie⁶⁰. Ponadto w opublikowanych dotychczas katalogach ujawniono cztery inne dzieła⁶¹.

55 Z. Olczak, *Źródła do dziejów Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie w archiwach Petersburga: sprawozdanie z kwerend*, w: *Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie 1817–2017. Miscellanea*, red. nauk. J. Talbierska, Z. Olczak, Warszawa 2017, s. 316–324.

56 Zob. J. Herburt, *Statuta Regni Poloniae in ordinem alphabeti digesta*, Dantisci, Francofurti, 1620; 2° (ze zbiorów Tytusa Działyńskiego), Biblioteka Kórnicka, Baza: Stare_druki – <http://baza1-bis.man.poznan.pl/cgi-bin/makwww.exe?BM=03&IM=03&WI=HERBURTBjAN&NU=01&DE=17&MC=MARC> [02.09.2019].

57 Sygn. GSD BUW Sd.608.5553; I. Komasa, *Zachowane egzemplarze...*, nr kat. 114; *Katalog druków XVI wieku w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*, pod red. H. Mieczkowskiej, materiał proveniencyjny oprac. pod kier. M. Cubrzyńskiej-Leonarczyk, t. 6, *P–Ska*, Warszawa 2016, poz. 7660.

58 Opisy druków XVI w. zob. w: *Katalog druków XVI wieku w zbiorach...*, t. 2, B, poz. 725 (I. Komasa, *Zachowane egzemplarze...*, nr kat. 10), t. 5, L–O, poz. 5557 (ibidem, nr kat. 89), t. 6, P–Ska, poz. 7660 (ibidem, nr kat. 114), 8137 (ibidem, nr kat. 122). Z zasobu druków XVII wieku Irena Komasa opisała trzy dzieła zob. ibidem, nr kat. 38, 70, 124. Dwa pozostałe zidentyfikowane ostatnio druki ujęto w dołączonym katalogu. Wprawdzie badania proveniencyjne w BUW są nadal kontynuowane, lecz nie należy się spodziewać większej liczby dzieł z kolekcji Karola Ferdynanda.

59 I. Komasa, *Zachowane egzemplarze...*, nr kat. 2, 12, 24, 25, 28, 32, 35, 37, 44, 46, 60, 66, 70, 71, 77, 83, 86, 89, 90, 100, 103, 111, 112, 114, 122, 124, 126, 127, 130, 142, 149, 153.

60 I. Komasa, *Zachowane egzemplarze...*, nr kat. 43.

61 Zob. A. X. Горфункель, *Каталог палеотипов: из собрания Научной библиотеки им. М. Горького Ленинградского университета*, Ленинград 1977, poz. w kat. 302; *Polonika ze zbiorów zamku Skokloster. Katalog*, oprac. M. Eder, przy współpr. E. Westin Berg, Warszawa 2008, poz. 91; *Katalog druków XVI wieku z historycznej kolekcji Ossolineum*, pod red. D. Sidorowicz-Mulak, Wrocław 2017, poz. 2076; w katalogu Biblioteki Kórnickiej opisano gdańskie wydanie *Statuta Regni Poloniae* Jana Herburtta z 1620 roku, por. przypis 56.

W świetle przedstawionego materiału trudno jest pokusić się o chociażby przybliżone oszacowanie wielkości księgozbioru. Zachowane egzemplarze umożliwiają nam jedynie cząstkowy wgląd do biblioteki Karola Ferdynanda. Zgromadzony księgozbiór miał charakter wielotematyczny, lecz czy odzwierciedlał zainteresowania królewicza, możemy tylko domniemywać. Na kartach ksiąg nie zachowały się żadne ślady lektury, zatem trudno orzec czy z niego korzystał dla pogłębienia posiadanej wiedzy.

Większość przechowywanych w Petersburgu ksiąg stanowią wydania w języku łacińskim, oprócz jednej publikacji w języku włoskim. Ilościowo dominują druki XVI i pierwszej połowy XVII wieku. Zostały one wydane w znanych oficynach europejskich, m.in. w Antwerpii, Bazylei, Frankfurtu, Kolonii, Lipsku oraz Wiedniu. Zwraca uwagę znaczna liczba druków pochodzących z drukarni włoskich, z Wenecji, Bolonii, Florencji, Neapolu, Palermo i Rzymu. Wśród zidentyfikowanych nabytków królewicza znajdujemy kilka ciekawych poloników. Pismo polemiczne w duchu antyprotestanckim, jezuitów i kaznodziei Zygmunta III Matusza Bembusa, *Pacatus impacatus ad examen vocatus* (Kraków 1616) odziedziczył po swoim ojcu. Siedemnastowieczny przedruk zbioru praw polskich Jana Herburt (Gdańsk, Frankfurt 1620), zakupiony zapewne przez samego Karola Ferdynanda, zachował się w zbiorach Biblioteki Kórnickiej. Inne dzieło prawnicze, *Decisiones* Piotra Roizjusza (Kraków 1563) królewicz przejął razem z fragmentem kolekcji Mikołaja Niewieścińskiego. Warto jeszcze wspomnieć o najstarszym druku w zbiorach Karola Ferdynanda, zakupionym lub otrzymanym niedługo przed śmiercią. Była to *Historia Vladislai Poloniae et Sueciae principis* Stanisława Kobierzyckiego (Gdańsk 1655), opatrzona rękopiśmienną notą proveniencyjną, przechowywana obecnie w zbiorach zamku Skokloster⁶².

W poznanym fragmencie księgozbioru poczesne miejsce zajmują dzieła teologiczno-religijne. W tej grupie można wydzielić prace z zakresu biblistyki, historii kościoła (w tym żywoty świętych), homiletyki i polemiki religijnej. Nie brakowało dzieł z zakresu prawa kanonicznego i cywilnego niezbędnych przy wypełnianiu obowiązków kościelnych. W bibliotece ujazdowskiej zgromadzono bogaty dział historii starożytnej i współczesnej, autorów polskich i europejskich. Do dziś zachowały się także prace z dziedziny filozofii, językoznawstwa i literatury pięknej. Karol Ferdynand zgromadził również interesujący zbiór dzieł z zakresu geografii, astronomii i astrologii. Większość z nich, jak już wspomniano, królewicz przejął razem z księgozbiorem Niewieścińskiego i Krusiusa.

62 *Polonika ze zbiorów zamku Skokloster...*, poz. 91.

Warto na koniec poświęcić nieco uwagi oprawom z kolekcji Karola Ferdynanda. Większość ksiąg zachowała oryginalne skromne oprawy w niegładzony pergamin, pozbawione zdobień⁶³. Oznaczano je czasem ślepo tłoczonym supereklibrisem, niestety zwykle niezbyt widocznym. Oprawy wykonano zapewne w jednym z warsztatów introligatorskich w Warszawie, gdzie Karol Ferdynand zwykle przebywał. W Warszawie, w pierwszej połowie XVII wieku było zarejestrowanych kilka pracowni – Grzegorza Filipowicza, Jana Rossowskiego i Jana Treplińskiego⁶⁴. Uprawnienia introligatorskie od Władysława IV otrzymał w 1645 roku również Piotr Elert, ustosunkowany na dworze Wazów drukarz, księgarz i papiernik⁶⁵. Karol Ferdynand przywiązywał dużą wagę do wyglądu gromadzonych przez siebie ksiąg, lecz oprawiał skromnie w pergamin, coraz częściej stosowany w XVII wieku. Ze zbiorów petersburskich warto bliżej omówić oprawę donacyjną okrywającą wydanie pism świętej Mechtyldy (nr kat. 36). Obieczono je w pergamin ozdobiony złożonymi wyciskami plakiety, na okładzinie górnej z chrystogramem IHS, na dolnej z wizerunkiem Najświętszej Marii Panny z Dzieciątkiem. Całość dopełniają złożone obciążenia krawędzi kart. Jak wspomniano, drukarz krakowski Franciszek Cezary dedykował to dzieło Karolowi Ferdynandowi Wazie. Oprawa powstała zapewne w jednym z krakowskich warsztatów.

Prezentowany fragment kolekcji Karola Ferdynanda z zasobów biblioteki petersburskiej zaliczymy do próby przełamania sformułowanych ongiś przez profesora Janusza Tazbira dwóch sposobów traktowania zagrabionych w przeszłości polskich dóbr kultury, pierwszy nazwany szwedzkim (otwarty) drugi radzieckim (zamknięty)⁶⁶. Zidentyfikowane przez Siergieja W. Koroljewa książki znacznie pomnażają znane dotychczas dzieła z kolekcji królewicza, stanowią też istotny wkład w badaniach nad polskimi księgozbiórami historycznymi. Dawne zbiory polskie zachowane w bibliotekach rosyjskich nadal czekają na swoich badaczy, warto jednak podkreślić, że pierwsze próby są już podejmowane⁶⁷.

63 Por. A. Wagner, *Supereklibris polski...*, s. 331.

64 M. Cubrzyńska-Leonarczyk, *Sztuka introligatorska w staropolskiej Warszawie*, w: *Introligatorstwo warszawskie*, [red. merytoryczna I. Wojsz], Warszawa 2006, s. 15–16 (Sesje Varsavianistyczne, z. 15).

65 *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 3, cz. 2, *Mazowsze z Podlasiem*, oprac. K. Korotajowa [et al.], pod red. K. Korotajowej i J. Krauze-Karpińskiej, Warszawa 2001, s. 65–66.

66 J. Tazbir, *Pamięć w kawałkach. Polska skopiuje to co jej zaginęło*, „Polityka” 2001, nr 23, s. 76–78; zob. też D. Matelski, *Straty polskich dóbr kultury w wojnach ze Szwecją...*, s. 134; H. Łaskarzewska, *Zbiory zagrabione i ich losy, „model szwedzki”* (cz. 1), „Cenne. Bezcenne. Utracone” 2008, nr 4, s. 19 – http://cennebezcenne.pl/wp-content/uploads/2017/12/CBU_2008_4-s-19-23_LASKARZEWSKA.pdf [02.09.2019].

67 T. Szwaciński, *Współpraca Biblioteki Narodowej z bibliotekami rosyjskimi w dziedzinie dokumentacji i badań zbiorów specjalnych*, w: *Książka dawna i jej właściciele...*, t. 2, s. 25–266.

Katalog druków z Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie⁶⁸

1. DIANA Antonino (1585–1663)

Resolutiones morales in tres partes distributae...

Montibus, typis Francisci Waudraei, 1636; 2°.

Prow.:

1. „*Serenissimus et R[everendissimus]mus D.D. Carolus Ferdinandus Poloniae ac Sueciae Princeps Ep[iscopu]s Vratislaviensis Abbatiarum Ceruenensis et Tinecensis Administrator, pro Bibliotheca Conuentus Ceruenensis obtulit*” – XVII w.
2. „*Ex Bibliotheca Canonico[rum] Regular[ium] Canonicae [!] Ceruenensis*” oraz nalepka – XVII w.

Oprawa: deska, skóra świńska, tłoczenia ślepe i złoczone (wytarte, ślady plakiety lub supereklibrisu na okładzinie górnej), ślady klamer, obcięcia barwione czerwono – XVII w.

GSD BUW: 7.31.2.7 b/3

2. HORATIUS Quintus Flaccus (65–8 p.n.e.)

Poemata omnia, ad castigatissimi cuiusque exemplaris fidem... restituta...

Additi sunt Indices locupletissimi duo, unus... per Henricum Stephanum recognitus, alter Thomae Treteri... accommodatus.

Francofurti: apud her. Andr. Wecheli, Claud. Marnium et Jo. Aubrium, 1600, 2 t.; 8°.

Prow.:

1. zapis wymyty, nad nim pieczęć rosyjska
2. „*Ex libr[is] Nicolai Niewieszcinski a[nn]o 1602*” – zapis wywabiany.
3. [Karol Ferdynand Waza] – nr inw. „150” na obcięciu górnym, XVII w.
4. A[ndreas] Z[aluski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
5. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Indeks ręką Niewieścińskiego, marginalia ręką Niewieścińskiego i inną czerwonym atramentem – XVI/XVII w. Podkreślenia czerwonym atramentem i ołówkiem.

Oprawa: tektura, pergamin, tłoczenia złoczone, ślady wiązań, obcięcia barwione – XVII w.

GSD BUW: Sd.618.686

68 Obejmuje jedynie dzieła nieujęte w spisie I. Komasaży, *Zachowane egzemplarze...*

Katalog druków z Biblioteki Narodowej w Petersburgu

ACCIDALIUS, Valens (1567–1597)

zob. Curtius Rufus, Quintus: De Rebus gestis Alexandri Magni Regis...
Antverpiae, 1584

1. ACCURSIO, Mariangelo (1489–1540)

De Antiquato et Obsoleto Sermone Fugiendo, Dialogi duo elegantissimi, quorum prior ante annos octoginta Romae productus, alter nuper editus: hoc tempore in lucem reducti: ut verbis, tanquam moneta publica utendum, ab omnibus intelligatur.

Argentorati: Excudebat Antonius Betramus, 1609; 8°.

Prow.:

1. „*Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
2. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
3. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Oprawa: tektura, pergamin, tłoczenia ślepe, resztki zielonych płóciennych wiązań – XVII w.

NLR: 6.6.8.56.

2. ANDERTON, James (1557–1618)

Apologia protestantium pro Romana Ecclesia. In tres divisa tractatus... Per Ioannem Berleium Anglum vulgari idiomate composita, et per Guilielmum Raynerium Latinè versa....

Lutetiae Parisiorum: e' typographia Ioannis Ducarroy, 1615; 4°.

Prow.:

1. „*Ex libris Serenissimi Principis Caroli Ferdinandi*”, nr inw. „502” na obcięciu górnym – XVII w.
2. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
3. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Oprawa: tektura, pergamin – XVII w., zniszczona.

NLR: 16.147.2.10.

3. APHTHONIUS, *Antiochenus* (04.–05..)

Aphthonii Sophistae Progymnasmata, partim a Rodolpho Agricola, partim a Ioanne Mariae Catanaeo Latinitate donate...

Duaci: Ex Typographia Baltazarii Belleri, 1620; 8°.

Prow.:

1. „*Carolus Ferdinandus Principes Pol[oniae] Sueciae Episcopus Vratislau[iensis]*” – XVII w.
2. „*Dom[us] Prof[essae] Vars[aviensis] Soc[ietatis] Jesu*” – XVII/XVIII w.
Oprawa: tektura, pergamin, tłoczenia złocone, ślady wiązań – XVII w.
NLR: 7.5.10b.103.

4. ARISTOTELES (384–322 p.n.e.)

Politicorum ad Nicomachum lib. primus [-octavus] Raphaelis Volaterrani argumenta in eodem, Leonardo Aretino interprete.

Venetii: Apud Hieronymum Scotum, 1542 (1543); 8°.

Prow.:

1. „*N Niewieściński Romae 1581*” [wytarte / wywabiane?].
2. „*Ex lib[ris] Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
3. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
4. „*Ex. Caroli Ferd[inandi] Pr[incipis] Reg[is]*” – ręką J. A. Załuskiego, XVIII w.
Oprawa: pergamin, resztki skórzanych wiązań – XVII w.
NLR: 7.31.7.38.

5. BEMBUS, Mateusz (ca 1567–1645)

Pacatus impacatus Ad examen vocatus, seu exam[e]n] responsionu[m], quibus ad rationes co[n]tra Pacem Confoederationis in libello ‘Pax Non Pax’ inscripto factas, Anonymus quida[m] in suis ‘Vindiciis pacis’, respondere frustra est conatus...

Crac[oviae]: In Officina Andr: Petr., 1616; 4°.

Prow.:

1. [Władysław IV] – supereklibris na obu okładzinach – XVII w.
2. „*Ex libris Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
3. „*Soc[ietatis] Jesu*” [= jezuici – Warszawa?] – XVIII w.
4. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
5. „*Ex Pr[incipis] Regij*” – ręką J. A. Załuskiego, XVIII w.
Oprawa: tektura, pergamin, tłoczenia złocone, obcięcia złocone – XVII w.
NLR: 16.173.3.8.

6. BENEDYKT z Aniane, (św., ca 750–821)

Concordia Regularum... Nunc primum edita... auctore Fr. Hugone Menardo...

Parisiis: ex Officina Hieronymi Drouart, apud Dionysium Bechet, 1638; 4°.

Prow.:

1. „*Ex libris Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*”, nr inw. „492” na obcięciu górnym – XVII w.
 2. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
 3. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.
- Oprawa: tektura, pergamin, resztki wiązań – XVII w.
NLR: 16.66.2.60.

7. BERNAERTS, Jan (1568–1601)

De Utilitate legendae historiae libri duo.

Antverpiae: Ex Officina Plantiniana, apud Viduam et Ioan[n]em Moretum, 1593; 8°.

Prow.:

1. [Daniel Kazimierz Krusius?] – [wytarte?, nieczytelne].
 2. „*Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
 3. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
- Marginalia czerwonym atramentem – XVI / XVII w.
Oprawa: tektura, skóra cielęca brązowa, tłoczenia ślepe (radełko jagiellońskie) i złożone (plakietka ze wzorem arabeski, radełko sznurowe, kwiatony), resztki wiązań – XVI / XVII w.
NLR: 33.91.4.16.

8. BIESE, Nicolas (1516–1572)

De Republica lib. IIII multis in locis aucti: quibus Universa de moribus Philosophia continetur..

Antverpiae: apud Martini Nutij Viduam, 1564; 8°.

Prow.:

1. N[icolaus] N[iewieściński] 1595 – supereklibris inicjałowy na okładzinie górnej zapis rps. wytarty, nieczytelny.
 2. „*Ex libris Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – napisane na poprzednim zapisie, XVII w.
 3. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
 4. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.
- Cena: „C[o]nstat g[rossis] 15”.

Oprawa: tektura, pergamin gładzony, obcięcia barwione zielono, wiązania skórzane – XVI w.

NLR: 10.21.1.334.

9. BRUNI, Leonardo (1370–1444)

Historia rerum gestarum in Graecia, succincta interpretatione librorum Xenophontis a Leonhardo Aretino exposita. Addita est narratio praecipuarum rerum temporis secuti proelium ad Mantineam, usque ad Alexandrum Magnum.

Lipsiae: Valentinus Papa edidit, 1546; 8°.

Prow.:

1. „*Ser^{mi} Pr[incipis Caro]li Ferdinandi*” – XVII w.
2. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
3. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Oprawa: karton jasnobrązowy – XIX w.

NLR: 7.23.6.101.

10. CALAGIUS, Andreas (1549–1609)

Natales Illustrium Virorum, Foeminarum, Urbium, Academiarum, et Monasteriorum...

Francofurti cis Viadrum: Hartmann, 1609; 8°.

Prow.

1. „*N[icolai] Niewiescinski 1620*” [?] – wytarte.
2. „*Danielis Casimirus Krusius C[anonicus] V[ratislaviensis]*” – wytarte, XVII w.
3. „*Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
4. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
5. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Oprawa: tektura, pergamin, tłoczenia ślepe, ramka strychnulcem – XVII w.

NLR: 14.31.8.17.

11. CANISIUS, Hendrik (1557–1610)

Summa Iuris Canonici in quatuor Institutionum libros contracta...

Antverpiae: apud Hieronymum Verdussium, 1619; 8°.

Prow.:

1. „*Ex Libris Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
2. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
3. „*Ex Pr[incipis] Regij M[aiestatis]*” – ręką J. A. Załuskiego, XVIII w.

Oprawa: pergamin – XVII w., zniszczona.

NLR: 10.20.9.23.

12. CAMDEN, William (1551–1623)

Britannia sive florentissimorum regnorum, Angliae, Scotiae, Hiberniae et insularum adiacentium ex intima antiquitate chorographica descriptio...

Londini: impensis Georg. Bishop, 1590; 8°.

Prow.:

1. SIMON CLVVER GEDANESI URIUSQUE IURIS DOCTOR – superekslibris heraldyczny na okładce górnej, przed 1599.
2. „*Ex libris N Niewiescinski 1596*” [?].
3. *Danielis Casimiri Krusij* [?] – wytarte, XVII w.
4. „*Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” [nadpisane na zapisie Niewieścińskiego], nr inw. „431” na obcięciu górnym – XVII w.
5. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
6. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Oprawa: tektura, skóra świńska, tłoczenia ślepe i złożone, radełko z portretami reformatorów Kościoła oznaczone herbem Saksonii, obcięcia barwione zielono – XVI w.

NLR: 12.35.4.34.

13. CASTELLANI, Giacomo (15.–16..)

Compendium Constitutionum Summorum Pontificum, quae extant a Gregorio VII. usque ad Paulum Quintum Pont. Max. ... Editio tertia...

Venetis: apud Franciscum Bolzettam, 1605; 4°.

Prow.:

1. „... *N Niewiescinski 1608* [?]”
2. „*Danielis Casimiri Krusij*” [?] – wytarte
3. „*Ex libris Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
4. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
5. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Podkreślenia, nieliczne ślady lektury.

Oprawa: tektura, półpłótno, papier szary, obcięcia nakrapiane czerwono – XX w.

NLR: 10.64.89.

14. CURTIUS Rufus, Quintus

De Rebus gestis Alexandri Magni Regis Macedonum opus. Accesserunt duorum in principio librorum qui hactenus desiderabantur supplementa et fragmentorum restitution, auctore Christophoro Bruno.

Antverpiae: apud Ioannem Bellerum, 1584; 8°.

Współoprawione z:

ACCIDALIUS, Valens (1567–1597)

In Q. Curtium Animadversiones...

Francofurti ad Moenum: Apud Ioannem Feyerabend, Impensis Henrici Osthausij Iunioris, 1594; 8°.

Prow.:

1. „N [?] N [?] 1599” – wytarte.
2. *Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
3. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
4. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Cena: „*Constat g[rossis] 24*”.

Oprawa: deska, skóra cielęca brązowa, tłoczenia ślepe i złożone, obcięcia barwione zielono – XVI w.

NLR: 7.10.7.6/1-2

15. DASYPODIUS, Konrad (1531–1601)

Lexicon seu Dictionarium Mathematicum, in quo Definitiones et Diuisiones continentur scientiarum Mathematicarum. Arithmeticae. Geometriae. Astronomiae. Logisticae. Geodaesiae. Harmonicae...

Argentorati: excudebat Nicolaus Wyriot, 1573; 8°.

Prow.:

1. zapis wytarty, nieczytelny.
2. „*Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
3. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Oprawa: tektura, papier żółty – XX w.

NLR: 4.2.1b.6.

16. DE Potestate summi magistratus, a autore A. A. F. de C. H. L. S. T. L.

Antverpiae: apud Joannem Cnobarum, 1633; 8°.

Prow.:

1. 2 zapisy nieczytelne.
2. nadpisane na poprzednim „*Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
3. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Oprawa: makulatura, pergamin – XVII w., zniszczona.

NLR: 10.15.7.90.

DECIUS Philippus: Tabula

zob. GARCIA de Ercilla, Fortún (1494–1534): *Commentaria...* Bononiae, 1517

17. EISENGREIN, Wilhelm (ca 1543–1584)

Chronologicarum rerum amplissimae clarissimaeque urbis Spirae, Nemetum Augustae, iam inde ab anno Christi Salvatoris primo ad annum fere M.D.LXIII gestarum, libri XVI...

Dilingae: excudebat Sebaldus Mayer, 1564; 8°.

Prow.:

1. „*Danielis Casimiri Krusij C[anonicus] V[ratislaviensis]*” – XVII w.
2. „*Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – przekreślone, nr inw. „215” na obcięciu górnym – XVII w.
3. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
4. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Podkreślenia czerwonym atramentem.

Oprawa: deska, skóra cielęca, tłoczenia ślepe, plakietka Zwiastowanie NMP, radełko z medalionami reformatorów: Lutra, Melanchthona, Erazma i Kalwina – XVI w.

NLR: 32.32.6.25.

18. ENS, Caspar (1570–1640)

Mauritiados libri IV in quibus Belgica describitur civilis belli caussae...

Coloniae: apud Gulielmum Lutzenkirchen, 1612; 8°.

Prow.:

1. „*N Niewiescinski 1612*” [?].
2. „*Danielis Casimiri Krusij...*” – wytarte, XVII w.
3. „*Ex lib[ris]Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – nadpisane nad zapisem 1, nr inw. „207” na obcięciu górnym – XVII w.
4. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
5. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Cena: „*Constat g[rossis] 20*”.

Podkreślenia czerwonym atramentem.

Oprawa: tektura, pergamin gładzony, obcięcia barwione zielono, resztki zielonych płóciennych wiązań – XVII w.

NLR: 12.38.4.145.

19. FACIO, Bartolomeo (1513–1596)

De Rebus Gestis ab Alphonso Primo Neapolitanorum Rege Commentariorum libri decem...

Lugduni: apud Haeredes Sebast. Gryphii, 1562; 4°.

Prow.:

1. „*Danielis Casimiri Krusij C[anonici] V[ratislaviensis]*” – XVII w.
2. „*Ex libris Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
3. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
4. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Marginalia przycięte przez introligatora, podkreślenia.

Oprawa: tektura, pergamin gładzony – XVII w.

NLR: 12.4.6.434.

20. FINA, Giovanni Donato (– ca 1586)

Enchiridion Conclusionum et Regularum utriusq[ue] iuris cum Ampliationibus, et Limitationibus, divisum in quinque Libros in quo tractatur...

Venetis: apud Paulum et Antonium Meietos, 1573; 8°.

Prow.:

1. „*Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
2. „*Codex Pr[incipis] Regij M[aiestatis] Car[oli] Ferd[inandi]*” – ręką J. A. Załuskiego, XVIII w.

Obcięcia nakrapiane czerwono – brak oprawy.

NLR: O-17502.

21. FINE, Oronce (1494–1555)

De solaribus Horologiis et quadrantibus libri quatuor...

Parisiis: apud Gulielmum Cavellat, 1560; 4°.

1. zapis wytarty, nieczytelny.
2. „*Ex libris Serenissimi Principi Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
3. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
4. „...a Car[oli] Fer[dinandi] Pr[incipis] Regij” – napisane ręką J. A. Załuskiego na zapisie pierwszym, XVIII w.

Oprawa: pergamin, ślady wiązań – XVII w., brak dalszych części klocka.

NLR: 4.1.1.65.

22. GARCIA de Ercilla, Fortún (1494–1534)

Commentaria... super I. Gallus de liberis et posthumis ff., diuisa in quattuor repetitiones.

Bononiae: per Hieronymum de Benedictis, 1517; 2°.

Współoprawione z:

GARCIA de Ercilla, Fortún (1494–1534)

De ultimo fine Juris canonici et civilis, de primo principio et subseque[n]tib[us] preceptis. De derivatione et differe[n]tiis utriusq[ue] juris et quid sit tenendum ipsa iusticia...

Bononiae: per Leonardi Ruberie[n]sem, 1517; 2°.

Współoprawione z:

GARCIA de Ercilla, Fortún (1494–1534)

Commentaria... ab Arrheaga... difficilissimu[m] ac vberimu[m] omniu[m] contractuum parentem Tit. ff. De Pactis cum Rep. c. primi eodem Titulo.

Bononiae: in aedibus Benedicti Hectoris Bononiensis, 1514; 2°.

Współoprawione z:

DECIUS Philippus (1454–1535)

Tabula... super titu. de constitu. [fragm.].

Venetiis: a Philippo Pincio, 1508; 2°.

Prow.:

1. Erazm Ciołek – supereklibris, XVI w.
2. „*Ex libris... 1522*” – zapis nieczytelny.
3. „*Ex libris Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
4. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Oprawa: deska, skóra ciemna brązowa, tłoczenia ślepe, radełko z ornamentem *arbor vitae*, tłoki z wzorem owocu granatu – XVI w.; brak grzbietu, po konserwacji, XX w.

NLR: 10.9.1.33/1-2.

23. GARCAEUS, Johannes (1530–1574)

Astrologiae methodus in qua, secundum doctrinam Ptolomaei, exactissima facillimaque Genituras qualescunq[ue] iudicandi ratio traditur... Nunc primùm in lucem edita...

Basileae: ex Officina Henricpetrina, [1576]; 2°.

Prow.:

1. zapis zamazany.
2. „*Ex libris N Niewiescinski A[nn]o 1590*”

3. „*Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
 4. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
 5. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.
- Marginalia nieliczne – XVI w.
 Oprawa: tektura, półskórek, papier marmurkowy – XX w.
 NLR: 36.8.1.21.

GODEFROY, Jacques (1587–1652)

zob.: SNELLIUS, Willebrord: *Eratosthenes Batavus...* Lugduni Bat., 1617

24. GRASSI, Carlo de (1520–1571)

Tractatus de effectibus clericatus, in quo praeter ecclesiasticam iurisdictionem et clericorum privilegia, omnes fere casus, ad materiam pertinentes, eruditissime declarantur et resoluuntur... Editio tertia... Accesserunt praeterea additiones ad Tract. de effectibus clericatus... et in fine operis eiusdem [!] auctoris... Tractatus de effectibus amicitia...

Panormi: apud Io. Baptistam Maringum, 1630; 2°.

Prow.:

1. „*Ex libris Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.; nr inw. „547” na obcięciu górnym.
 2. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
 3. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.
- Oprawa: tektura, pergamin, resztki wiązań – XVII w.
 NLR: 10.10.2.6.

25. GUEVARA, Antonio de (ca 1480–1545)

Epistolae: in quibus aliquammulta S. Scripturae loca explicantur... Ex Hispanica Lingua in Latinam traductae A Gaspari Ens L. Pars [I]–III.

Coloniae: apud Conradum Butgenium, 1614–1615; 8°.

Prow.:

1. „*Ex Libris Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – nadpisane na poprzednim nieczytelnym zapisie, XVII w.
 2. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
 3. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.
- Oprawa: tektura, pergamin, tłoczenia ślepe, resztki płóciennych wiązań, obcięcia barwione zielono – XVII w.

NLR: 6.4.7.51.

26. HALL, Joseph (1574–1656)

Mundus Alter et idem Sive Terra Australis ante hac semper incognita longis itineribus peregrini Academici nuperrime lustrata Auth: Mercurio Britannico.

Francofurti: apud haeredes Ascanij Rinialme [i.e. London: printed by Humphrey Lownes, ca 1605]; 8°.

Prow.:

1. „*Daniel[is?] C[asimirus?] Krusij?*” – wytarte, XVII w.
2. „*Ex libr[is] N Niewiescinski A[nn]o 1609*”.
3. „*Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
4. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
5. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Cena: „*Constat g[rossis] 20*” – XVII w.

Oprawa: tektura, pergamin, ślady wiązań, obcięcia barwione czerwono – XVII w.

NLR: 6.79.318.

27. JOHANNES, Hispalensis (ca 1184–1248)

Epitome totius astrologiae, conscripta à... ante annos quadringentos, ac nunc primum in lucem edita...

Norimbergae: in officina Ioannis Montani et Ulrici Neuber, 1548; 4°.

1. „*Ex libr[is] N Niewiescinski A[nn]o D[omini] 1587*”.
2. „*Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
3. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
4. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Oprawa: tektura, papier marmurkowy, obcięcia barwione czerwono – XIX w.

NLR: 36.28.2.25.

28. LAMORMAINI, Guillaume Germé de (1570–1648)

Fedinandi II. Romanorum Imperatoris Virtutes...

Viennae Austriae: a Gregorio Gelbhaar excusa, 1638; 4°.

Prow.:

1. „*Ser^{mo} et Il^{mo} Ferdinando Poloniae et Sveciae Principi ep. Wratislaviensi*” – XVII w.
2. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.

3. „* *Ex. auctoris donum*” – ręką J. A. Załuskiego, XVIII w.
 Oprawa: tektura, pergamin, tłoczenia złożone, obcięcia złożone – XVII w.
 NLR: 16.116.5.64.

29. LA RAMEE, Pierre de (1515–1572)

Summi Philosophi et Oratoris Liber, de moribus veterum Gallorum...
 Basileae: per Sebastianum Henricpetri, [1574]; 8°.

Prow.:

1. zapis wytarty, częściowo oddarty, może Daniela Kazimierza Krusiusa?
2. „*Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
3. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
4. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Oprawa: papier jasnobrązowy, obcięcia barwione czerwono – XX w.
 NLR: 14.31.6.73.

30. LE COURT, Benoît (14..–1559)

Hortorum libri triginta...

Lugduni: excudebat Joannes Tornaesius, 1560; 2°.

Prow.:

1. „*Danielis Casimiri Krusij I[uris] U[triusque] D[ocoris] Can[onici] Wr[at]i[s]laviensis] mppa*” – XVII w.
2. „*Ex libris Serenissimi Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
3. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
4. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Oprawa: tektura, skóra świńska, tłoczenia ślepe – XVII w.
 NLR: 15.1.1.21.

31. LEONE, Marco Paolo (1587–1657)

Praxis ad Litteras Maioris Poenitentiarum et Officij Sacrae Poenitentiarum
 Apostolicae in quatuor partes distributa...

Romae: ex Typographia Ludovici Grignani, 1644; 4°.

Prow.:

1. „*Ser^{mi} Caroli Ferdinandi / Principis Pol[oni]a[e] e[t] Sueciae*; nr inw. „501”
 na obcięciu górnym – XVII w.
2. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
3. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Oprawa: tektura, pergamin – XVII w.
 NLR: 10.9.5.28.

32. LERY, Jean de (1534–1613)

Historia Navigationis in Brasiliam, quae et America dicitur... Nunc verò primum Latinitate donata et variis figuris illustrata.

[Genevae]: excudebat Eusthathius Vignon, 1586; 8°.

Prow.:

1. „... 1596” [?] – zapis wytarty, może Niewieścińskiego [?].
2. „*Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*”; nr inw. „211” na obciążeniu górnym – XVII w.
3. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
4. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Podkreślenia czerwonym atramentem.

Oprawa: deska, skóra brązowa cielęca, tłoczenia ślepe i złożone, plakiety (z wizerunkiem Chrystusa Salwatora na okładzinie górnej, na dolnej z motywem arabeski), obciążenia barwione zielono – XVI w.

NLR: 12.38.5.25.

33. LEZANA, Juan Bautista (1586–1659)

Summa Quaestionum Regularium, seu De Causibus Conscientiae ad personas Religiosas utriusque sexus valde spectantibus... Tertia editio...

T. 1–2, Venetiis: apud Franciscum Baba, 1640; 4°.

T. 3, Romae: typis Vitalis Mascardi, 1642; 4°.

T. 4, Romae: ex Typographia Vitalis Mascardi, 1644; 4°.

T. 1–2 współoprawione.

Prow.:

1. „*Ex libris Ser^{mi} Caroli Ferdinandi Principis Poloniae e Sueciae*”; nr inw. „510” na obciążeniu górnym – XVII w.
2. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
3. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Oprawa: tektura, pergamin – XVII w.

NLR: 15.27.3.26; 16.177.5.29* [3 wol.].

34. MAGNI, Valeriano (1586–1661)

Iudicium de Catholicorum regula credendi ad studia universalis Bibliatarum.

[Acc.:] Iudicium de Aatholicorum et Catholicorum regula credendi.

Viennae Austriae: formis Matthiae Cosmerouij, 1641; 4°.

Prow.:

1. „*Sereniss[imi] Princip[is] Caroli Ferdinandi*”, nr inw. „520” na obcięciu górnym – XVII w.
2. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
3. „*Ex Pr[incipis] Regij Ma[iestatis]*” – ręką J. A. Załuskiego, XVIII w.
Oprawa: makulatura, pergamin – XVII w., zniszczona.
NLR: 16.86.4.39-40.

35. MALDEREN Jan van (1563–1633)

De Virtutibus Theologicis et Iustitia et Religione Commentaria ad secundam scundae D. Thomae.

Antuerpiae: ex Officina Plantiniana, apud Balthasarem et Ioannem Moretos fratres, 1616; 2°.

Prow.:

1. Zygmunt III Waza – supereklibris na obu okładzinach, XVII w.
2. [Karol Ferdynand Waza] – nr inw. „537” na obcięciu górnym, XVII w.
3. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
4. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Oprawa: deska, skóra cielęca brązowa, tłoczenia złoczone, klamry, obcięcia barwione zielono – XVII w., grzbiet zniszczony.

NLR: 15.37.2.4.

36. MECHTYLDA z Hackeborn, (św., 1241–1299)

Spiritualis Gratiae Libri Quinque seu mirabiles Revelationes, divinitus concessae S. Mechtildi Virgini...

Cracoviae: ex Officina Francisci Caesaj, 1639; 4°.

Ded.: „*Serenissimo Principi Caroli Frdinando Principi Poloniae & Sveciae, Episcopo Wratislaviensi... Franciscus Caesarii*”.

Prow.:

1. „*Ex libris Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
2. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
3. „*Ex. Princ[ipis] Regi[i]*” – ręką J. A. Załuskiego, XVIII w.

Oprawa: pergamin, tłoczenia złoczone, plakieta z chrystogramem IHS na okładzinie górnej, na dolnej wizerunek NMP z Dzieciątkiem w glorii promienistej, obcięcia złoczone – XVII w., zniszczona.

NLR: 16.82.3.24.

37. MORA, Domenico (ca 1539–?)

Il Soldato di M. Domenico Mora, bolognese, gentilhuomo grisone... nel quale si tratta di tutto quello, che ad un vero Soldato et nobil Caualliere si conuiene sapere et essercitare nel mestiere dell'arme...

Venetia: Gabriel Giolito di Ferrari, 1570; 4°.

Prow.:

1. „*Ex lib[ris] Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
2. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
3. „*Ex. Caroli Ferdin[andi] Pr[incipis] Reg[is]***” – ręką J. A. Załuskiego, XVIII w.

Oprawa: pergamin, resztki wiązań – XVII w., zniszczona.

NLR: 4.3.2.28.

38. MYRITIUS, Johannes (1534–1587)

Opusculum geographicum rarum, totius ejus negotii rationem, mira industria et breuitate complectens...

Ingolstadii: ex Officina Typographica Wolfgangi Ederi, 1590; 2°.

Prow.:

1. „*Danielis Casimiri Krusij C[anonici] V[ratislaviensis]*” – wytarte, XVII w.
2. „*Ex libris Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
3. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Oprawa: tektura, półpłótno, papier zielony – XX w.

NLR: 32.18.1.8.

39. NEANDER, Michael (1525–1595)

Elementa Sphaericae doctrinae, seu De primo motu... Accessit praecipua Computi Astronomici materia...

Basiliae: per Ioannem Oporinum, [1561]; 4°.

Prow.:

1. „*Ex lib[ris] N Niewiescinski 1586*”
2. „*D[anielis?] C[asimiri?] Krusij [?] C[anonici] V[ratislaviensis]*” – wytarte, XVII w.
3. „*Ex libris Serenissimi Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
4. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
5. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Podkreślenia czerwonym atramentem.

Oprawa: pergamin barwiony żółto, resztki wiązań – XVII w.; brak dalszej części klocka.

NLR: 4.2.2.35.

40. PERINIS, Lorenzo (1587–1638)

Privilegia Regularibus, Praesertim Minimis per Summos Pontifices Sixtum IV. usq[ue] ad Urbanum VIII. concessa...

Venetis: apud Franciscum Baba, 1643; 2°.

Prow.:

1. „*Ex libris Ser[enissi]mi Caroli Ferdinandi / Principis Polo[niae] et Sueciae*” – XVII w.
2. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
3. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Oprawa: tektura, pergamin gładzony – XVII w.

NLR: 16.126.1.25.

41. PIGNA, Giovanni Battista (1533–1597)

Carminum lib. quatuor, ad Alphonsum Ferrariae Principem. His adiunximus Caelii Calcagnini Carm. Lib. III. Ludovici Areosti Carm. Lib. II.

Venetis: ex Officina Erasmiana, Vincentii Valgrisii, 1553; 8°.

Współoprawione z:

SCHÖPPER, Jacob (1512–1554)

Voluptatis ac virtutis pugna. Comoedia tragica et nova et pia, per...

Coloniae: excudebat Petrus Horst, 1563; 8°.

Współoprawione z:

VEGIUS, Mapheus (1406–1458)

Astyanax et Vellus Aureum, nunc primum edita, opera Francisci Modii...

Coloniae: apud Maternum Cholium, 1579; 8°.

Współoprawione z:

WALDIS, Burkhard (1490–1556)

Eikones cum Brevissimis Descriptionibus Duodecim Primorum primariorumq[ue], quos scribere licet, veteris Germaniae Heroum. In gratiam patriae...

Burcardi Waldneri... Latinitati et carmine heroico utcunque redditae à Mathia Holtzwarto. [Argentorati: per Bernhardum Iobinum], 1573; 8°.

Prow.:

1. N[icolaus] N[iewieściński] 1580 – supereklibris inicjałowy.
2. „*Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
3. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
4. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Oprawa: pergamin, resztki wiązań – XVII w.

NLR: 6.6.4.238-241.

- 42.** POLIZIANO, Angelo (1454–1494)
 Omnium Angeli Politiani operu[m] (quae quidem extare nouimus) tomus prior [-secundus]...
 [Parrhisiis]: venund. in aedibus Ascensianis [Iodocus Badius], 1519; 2°.
 Prow.:
 1. „... 1588” – wytarte, może Niewieściński [?].
 2. „*Danielis Casimiri Krusij* [?] C[anonici] V[ratislaviensis]” – wytarte, XVII w.
 3. „*Ex libris Serenissimi Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
 4. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
 5. „*Menckenii P. 199*” – ręką J. A. Załuskiego, XVIII w.
 Cena: „*Cracoviae g[rossis] 74*”.
 Oprawa mnisza: deska, skóra ciełca brązowa, tłoczenia ślepe, ślady klawer – XVI w.; grzbiet uszkodzony.
 NLR: 17.3.2.44.
- 43.** RECUPITO, Gulio Cesare (1581–1647)
 De Vesuviano incendio nuntius...
 Neapoli: ex Regia Typographia Egidij Longhi, 1632; 4°.
 Prow.:
 1. „*Emptus Romae 24 April 1633 tribus Julijs*” – ręką D. K. Crusiusa?
 2. „*Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
 3. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
 4. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.
 Oprawa: tektura, pergamin gładzony – XVII w.
 NLR: 5.8.2.135.
- 44.** RICCIO, Giovanni Luigi (1570–1643)
 Praxis rerum quotidianarum fori ecclesiastici... Pars prima [- secunda].
 Neapoli: apud Scipionem Bonium, expensis Lazari Scorigij et Soc., 1620; 2°.
 Brak karty tytułowej.
 Prow.:
 1. „*Ex libris Ser^{mi} Caroli Ferdinandi Principis Poloniae e Sueciae*”; nr inw. „548”
 na obcięciu górnym – XVII w.
 2. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
 3. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.
 Oprawa: tektura, pergamin – XVII w., grzbiet uszkodzony.
 NLR: 10.110.1.8.

45. ROCKENBACH, Abraham (1536–1611)

De Cometis, Tractatus novus methodicus, in quo non tantum causae Cometarum, per methodum simplicis quaestionis exponuntur...

Witebergae: ex Off. Cratoniana, sumpt. Henningi Grosii, 1602; 8°.

Prow.:

1. „N[icolai?] *Niewiescinski A[nn]o 1592*” [?] – wytarte.
2. „*Ex libris Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – napisane na poprzednim, XVII w.
3. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
4. „*Princ[ipis] Reg[is] C[aroli] F[erdinandi]*’ – ręką J. A. Załuskiego, XVIII w. Podkreślenia czerwonym atramentem.

Oprawa: tektura, półpłótno, papier bordowy, obcięta barwiona czerwono – XX w.

NLR: 4.1.1b.124.

46. ROYSIUS, Petrus (ca 1505–1571)

Decisiones... de Rebus in Sacro Auditorio Lituano ex appellatione iudicatis... ad Sigismundum Augustum Poloniae regem...

Cracoviae: excudebat Matthaeus Siebeneycher, 1563; 4°.

Prow.:

1. „*Nicol[ai] Niewiescinski Compa[ratus] fl[orensis] 9...An[no] D[omi]ni 1587*”
2. „*Ex libris Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
3. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
4. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w. Podkreślenia czerwonym atramentem.

Oprawa: deska, skóra cielęca, tłoczenia ślepe i złożone, radełka, medalion wizerunkowy na okładzinie górnej – 1568, tłocz.

NLR: 10.18.3.43.

47. SCHMID, Johann (ca 1630)

Diarium Historicum continens Res memorabiles Anni singulis diebus gestas... [Nürnberg]: Sumptibus Simonis Halbmayeri, [1630]; 8°.

Prow.:

1. „*Ex libris Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
2. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
3. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Oprawa: tektura, pergamin – XVII w.

NLR: 14.59.2.7.

48. SCHONAEUS, Cornelius (1540–1611)

Pars altera Terentii Christiani seu Comoediae rum Cornelii Schonaei...
Terentiano stylo conscriptae...

Witebergae: sumptibus Andreae Hoffmanni, 1599; 8°.

Prow.:

1. „*Ex lib[r]is Ser. Pr[incipis] Caroli Ferd[inandi]*” – XVII w.
2. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
3. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Oprawa: pergamin barwiony pomarańczowo, ślady wiązań, obcięta barwione czerwono – XVII w.

NLR: 6.6.5.89.

SCHÖPPER, Jacob: Voluptatis ac virtutis pugnam, Coloniae 1563

zob. PIGNA, Giovanni Battista: Carminum lib. Quatuor... Venetiis 1553

49. SICHARD, Johann (1499–1552)

En Tibi Lector Chronica Hoc Est, Rerum Secundum Temporum Successiones
in Orbe Gestarum memorabilium Elenchos: opus...

Basileae: per Henrichum Petri, [1549]; 2°.

Prow.:

1. „*Ex libris N. Niewiescinski A[nn]o 1588*” .
2. „*Danielis Casimiri Krusij*” [?] – wytarte, XVII w.
3. „*Ex Libris Ser[enissi]mi Principis Caroli Ferdinandi*” – nadpisane na zapisie pierwszym, XVII w.

Oprawa: tektura, skóra cielęca brązowa, tłoczenia ślepe i złożone (plakieta kuszenie Adama i Ewy), ślady klamer – 1555, tłoczenia

NLR: 12.13.2.8.

50. SNELLIUS, Willebrord (1580–1626)

Eratosthenes Batavus, De terrae ambitus vera quantitate...

Lugduni Batavorum: apud Iodocum à Colster, 1617; 4°.

Współoprawione z:

GODEFROY, Jacques (1587–1652)

De Suburbicariis Regionibus et Ecclesiis seu de Praefecturae, et Episcopi
Urbis Romae Diocesi, Coniectura.

Francofurti: apud Johan. Carolum Unckelium, 1618; 4°.

Prow.:

1. „*Dan[ielis?] C[asimiri?] Krusij*” – wytarte.
2. „*Ex libris Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
3. „*Coll[egii] Vars[aviensis] S[ocietatis] J[esu]*” [= jezuici Warszawa] – XVIII w.

Podkreślenia czerwonym atramentem.

Oprawa: tektura, pergamin gładzony – XVII w.

NLR: 5.11.8.91 [1,2].

51. THIERRY, Jean (14..–15..)

Annotationes in Laurentii Vallae de Latinae Linguae Elegantia Libros sex, perdoctae quidem illae, eruditissimi uiri Ioannis Theodorici, unà cum aliorum quoque doctissimorum uirorum in eosdem obseruationibus atque censuris...

Basileae: ex off. B. Lasij, 1541; 8°.

Prow.:

1. „*Sereniss[imi] Principis Caroli Ferdinandi*” – zapis uszkodzony, XVII w.
2. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
3. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Oprawa: tektura, papier szary – XX w.

NLR: 7.55.8.44.

52. VALLA, Laurentius (1407–1457)

De Voluptate ac vero Bono Laurentii Vall[a]e declamationes ac disputatio[n]es in libros tris [sic] contract[a]e. In quorum Primo inducitur Leonardus Aretin[us] stoici cuiuspia[m] antiqui nec fidei luce illustrati partes agens... In secundo idem contra Stoicos honestatem ne bonum... In tertio... Nicolaus Nicolus de falso veroq[ue] bono disputant...

[Paris]: in [a]edibus Ascensianis, 1512; 4°.

Prow.:

1. „*Ex Libris N[icolai] Niewiescinski A[nn]o 1607*”.
2. „*Ex libris Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – nadpisane na poprzednim, XVII w.
3. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
4. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Podkreślenia czerwonym atramentem.

Oprawa: tektura, papier żółty – XIX w.

NLR: 36.53.3.45.

VEGIUS, Mapheus: Astyanax et Vellus Aureum... Coloniae 1579
zob. PIGNA, Giovanni Battista: Carminum lib. Quatuor... Venetiis 1553

WALDIS, Burkhard: Eikones... [Argentorati:] 1573.
zob. PIGNA, Giovanni Battista: Carminum lib. Quatuor... Venetiis 1553

53. WESENBECK, Matthaeus (1531–1586)

In Pandectas iuris civilis et Codicis Iustiniani Libros Commentarij...
Coloniae Agrippinae: Sumptibus Antonij Hierati, 1612; 4°.

Prow.:

1. „*Ex libris Nicol[ai] Pal[...?] wytarte] S R M Cancellarij*” [?] – XVII w.
2. „*Ex libris Ser^{mi} Principis Caroli Ferdinandi*” – XVII w.
3. A[ndreas] Z[ałuski] E[piscopus] C[racoviensis] – pieczęć sucha, XVIII w.
4. [Józef Andrzej Załuski] – znaki rps., XVIII w.

Oprawa: tektura, pergamin gładzony, ślady wiązań, obcięcia barwione czerwono – XVII w.

NLR: 10.23.2.6.

MARIANNA CZAPNIK, SERGEJ V. KOROLEV**Book collection of Charles Ferdinand Vasa: a contribution to the reconstruction**

The library of prince Charles Ferdinand Vasa, son of the King of Poland and Sweden, bishop of Wrocław and Płock, was one of the richest libraries in Warsaw in the 17th century. After the demise of its owner, it became dispersed. In 1655 the collections were stolen by Swedish troops, transported to Sweden, and divided among public and private libraries. Thanks to the endeavours of King John III Sobieski, they were partly retrieved and added to the collection of the royal residence in Żółkiew. In 1740 the King's inheritors passed the collection to Andrzej Stanisław Załuski, bishop of Cracow, and it was included in the Załuski Library. When Poland lost independence, the library was confiscated, transported to Russia and incorporated into the newly established Imperial Public Library in Sankt Petersburg (nowadays the National Library of Russia). The article describes hitherto unknown volumes preserved in this library and previously owned by prince Charles Ferdinand. It also lists volumes currently in the University of Warsaw Library that were not included Irena Komasa's works. Bibliographic descriptions of particular items in the catalogue are supplemented with information about their previous proprietors to document their provenance from their first possessor till the last one.